

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1992/44

Karar Sayısı : 1993/7

Karar Günü : 9.2.1993

R.G. Tarih-Sayı :19.06.1993-21612

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Nevşehir Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 3.4.1930 günlü 1580 sayılı Belediye Yasası'nın 102. maddesinin Anayasa'nın 10. maddesine aykırılığı ileri sürülerek iptali istemidir.

I- OLAY

Çat Belediyesi şoförü Turan KARATAŞ, 17.10.1991 günü Belediye otobüsünü kullanırken Mustafa EKEN'in kullandığı araç ile çarpışmıştır.

Bu olayda sanıkların ve otobüs yolcularının yaralanmaları üzerine her iki sanığın Türk Ceza Yasası'nın 459. ve 2918 sayılı Yasa'nın 119/2. maddelerine göre cezalandırılmaları istemiyle açılan kamu davasında Cumhuriyet Savcısı, sanık Turan KARATAŞ'ın belediye işçisi olması nedeniyle hakkındaki soruşturmanın 1580 sayılı Belediye Yasası'nın 102. maddesi uyarınca memurların yargılanması hakkındaki yasa hükümlerine göre yapılması gerektiğinden bu sanık hakkındaki dosyanın ayrılmasını isterken söz konusu yasa maddesinin Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Mahkeme, sanığı da dinledikten sonra istemi ciddi bularak 1580 sayılı Yasa'nın 102. maddesinin Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğu savıyla, iptali için, 14.7.1992 günü itiraz yoluna başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ :

A- İptali İstenen Yasa Kuralı :

1580 sayılı Belediye Yasası'nın, "Bilumum belediye memurları hakkında muhakeme usulü" başlıklı 102. maddesi şöyledir:

MADDE 102.- Belediye reisi ile bilumum belediye memurları ve müstahdemleri vazifelerinden münbais veya vazifelerinin ifası esnasında hadis olan cürümlerinden dolayı Memurin Muhakematı Kanunundaki ahkama tabidir.

B- Dayanılan Anayasa Kuralları :

1- "MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

2- "MADDE 128.- Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir. görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnaları dışında, kanunun gösterdiği idari merciin iznine bağlıdır."

Bu kuralda sözü edilen "Memurlar ve diğer kamu görevlileri"nin görevlerinin kapsam ve niteliği Anayasa'nın 128. maddesinde belirlenmiştir.

Burada, Anayasa'nın 128. ve 129. maddelerindeki memurlar ve diğer kamu görevlileri sözcüklerinin, 1580 sayılı Yasa'nın 102. maddesinde yer alan işçi konumundakiler dahil belediyede çalışan şoförleri de içeren "müstahdemleri" sözcüğünü kapsayıp kapsamadığı üzerinde durulması gerekmektedir.

Sağlıklı bir sonuca varabilmek için Anayasa'daki konuyla ilgili yaklaşımların gözönünde bulundurulması gerekir.

Anayasa'nın yürütme bölümünde, "İdarenin esasları", "İdare- nin bütünlüğü ve kamu tüzelkişiliği" başlığını taşıyan 123. madde sinde, idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve idarenin kuruluş ve görevlerinin merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına dayandığı belirtildikten sonra, 125. maddesinde, idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olması öngörülmüş ve "İdarenin kuruluşu" başlığını taşıyan ayırmadaki 126. maddede "Merkezi idare", 127. maddede ise "Mahalli idareler" kurala bağlanmıştır.

Anayasa'nın 125. maddesinin dördüncü fıkrasında geçen "...Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesi ..." hükmündeki "esaslar" sözcüğü ile 128. maddesinin birinci fıkrasında geçen "Devletin kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür" hükmünde geçen "genel idare esasları" deyimini, kamu görevinin anayasal dayanağıdır.

Devletin, Anayasa'nın 5. maddesiyle belirlenen temel amaç ve görevleriyle sonraki maddelerde gösterilen yükümlülükleri yerine getirirken bu esasların gözönünde bulundurulması, yasal düzenlemelerin de buna uygun olması gerekir. İster "merkezden yönetim", ister "yerinden yönetim" esası olsun, hepsi genelde idare çatısı altında ve "idarenin bütünlüğü" ilkesi kapsamında aynı esaslara bağlıdır.~

Önemi ve değeri nedeniyle Devletin başlıca görevleri "genel idare esasları"na göre yürütülmektedir.

"Genel idare esasları"na göre yürütülen kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerde kadro esastır. Bu hizmetlerin yapısal ve işlevsel özellikleri, onu diğer hizmetlerden ayırır. Bu görevlerde bulunan kimseler, yasaların güvencesi altındadır.

Anayasa'nın 128. maddesinde genel idare esaslarına göre yürütülen kamu hizmetlerine ilişkin asli ve sürekli görevlerin ancak memurlar ve diğer kamu görevlileri tarafından yerine

getirileceği belirtilmiştir. Bu görevlerin, kadroya bağlanması dışında, merkezi idare ile statüler bir ilişki içinde olması ve kamu gücünün kullanılması biçiminde özellikleri görülmektedir.

1580 sayılı Belediye Yasası'nın 102. maddesindeki "müstahdem" sözcüğü 29.3.1943 günlü ve 2/19673 sayılı Belediye Memur ve Müstahdemleri Tüzüğü'nün 2. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre, belediyede, yürürlükten kalkan 3656 sayılı Yasa'nın 19. maddesi kapsamına giren görev ve hizmetleri yerine getiren, sözleşmeli ve sözleşmesiz ücret ya da ödenti (aidat) veya gündelikli (yevmiyeli) hizmet kabul edenlere "müstahdem" denilmektedir.

İtiraz konusu kuralda yeralan "müstahdem" terimi bu biçimde geniş kapsamlı olup, Borçlar Yasası'nın 55. maddesine paralel olarak belediyelerce memurlar dışında istihdam edilenlerin tümünü kapsamına alacak niteliktedir. 1475 sayılı Yasa'nın 1. maddesinde işçi, bir hizmet bağına (akdine) dayanarak herhangi bir işte ücret karşılığı çalışan kişi olarak tanımlanmıştır.

Buna göre 1580 sayılı Yasa'nın 102. maddesinde sözü edilen ve işçileri de kapsamına alan "müstahdemler", biçim ve konumu yönünden Anayasa'nın 128. maddesinde belirtilen nitelikte memur veya diğer kamu görevlilerinden sayılamayacağından, özellikleri nedeniyle "memurlar ve diğer kamu görevlileri" için Anayasa'nın 129. maddesinin son fıkrası ile getirilen güvenceden "müstahdemler" in yararlandırılması olanaksızdır.

Açıklanan nedenlerle söz konusu düzenleme Anayasa'nın 128. ve 129. maddelerine aykırı olduğundan iptali gerekir. Bu durumda incelenen konunun Anayasa'nın 10. maddesi ile doğrudan bir ilişkisi görülmemiştir.

VI- SONUÇ :

3.4.1930 günlü, 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 102. maddesine yönelik itiraza ilişkin esas incelemenin;

A. "...müstahdemleri..." sözcüğüyle sınırlı olarak yapılmasına,

B. Sınırlama kararı gereğince yapılan inceleme sonucunda, memurlar dışındaki belediye çalışanlarının görevlerinden doğan ya da görevlerini yerine getirmeleri sırasında işlenen cürümlerinden dolayı memurların yargılanmasına ilişkin hükümlere bağlı tutulmalarının Anayasa'ya aykırı olduğuna ve bu nedenle "...müstahdemleri..." sözcüğünün İPTALİNE,

C. "...müstahdemleri..." sözcüğünün iptali nedeniyle uygulanmasına olanak kalmayan bu sözcükten önceki "...ve..." sözcüğünün 2949 sayılı Yasa'nın 29. maddesine gereğince İPTALİNE,

9.2.1993 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Yılmaz ALİEFENDİOĞLU

Esas Sayısı : 1992/44
Karar Sayısı : 1993/7

Üye

Servet TÜZÜN

Üye

İhsan PEKEL

Üye

Haşim KILIÇ

Üye

Mustafa GÖNÜL

Üye

Selçuk TÜZÜN

Üye

Oğuz AKDOĞANLI

Üye

Ahmet N. SEZER

Üye

Mustafa BUMİN